

Cédulák XXXI.

– száz-egynéhány évvel ezelőtt Szentpéterváron négy orosz polgár hetente három alkalommal mintegy 4-4 órát kártyázott. Egy angol játékot, amelynek csúcса a *nagy szlemm*. Aki olyan lapsort kap, az 14 ütésre jogosult – ha így jön a lapjárás. Négy ember a háziasszony lakásán a teljes átszellemültség állapotában összpontosít a kártyára. Csak egy véletlen kapcsán derül ki Leonyid Andrejev elbeszéléséből, hogy a játékosok nem ismerik egymást, szinte semmit nem tudnak partnereikről – ők kártyázni járnak össze, nem ismerkedni. Amiről később Csehov A tokba bújít emberről c. művében ír, itt is megjelenik. Andrejev a kártyalapok varázslatos felbukkanásáról azt mondja, talán a Sors fonalai. Kiismerhetetlen, szeszélyes. A játékosok különféle okból kötődnek a kártyához. Legegyszerűbb, aki pénzt akar nyerni partnerétől. Van ugyan neki bőséggel, de ez a nyereség különleges pénz, ismeretlen erők révén jut hozzá, előre nem számíthat rá... Egy öregember vasakarattal fékezi a kiismerhetetlen démonok játékát – biztonsági játékot folytat, amikor megtehetné, akkor sem jelent be előre négynél több ütést. Nem és nem! Szürkén játszik, de makacsul. És egy szenvedélyes szerető, aki nem korlátozza magát semmiben, kockáztat, nyer, veszít, s közben álmodik, eszement elszánással, a nagy szlemmről! Megkísérli szerencsésjét – mindent vagy semmit! Megszállottan tör felé, nem érdekli a pénz, azt az egyetlen kivételes kártyasort akarja az örült, bármi áron! Akár az életét is odadobná! De nem, nem jönnek a lapok, telnek-múlnak a napok, az évek is. Nem csügged, megszállott! Mígnem egyszer, mint a veszedelem – megindul a kártya! És nincs kegyelem, amit akart, megjön – de rettenetes árat parancsol! Mindez példázat?

– ülök a ház előtti padon, édes júniusi délután, két zivatar közötti csend, az autókat nem számítva, mert végre él a város, legalább a forgalom. Szép lányok legényekkel, ha tényleg

összetartoznak, már egymáshoz igazodott lép-teiken látszik. Egy nagy rám köszön, valami anygyszépségű fiúcskával, *alig múlt egyéves, és kétnyelvű*, mondja kicsi dicsekvéssel. Hollandul és magyarul is szólnak hozzá, anyukája egy hollandhoz ment férjhez. Még szerencse, hogy legalább itthon is vannak, a lánya szereti Szeget. Mindez onnan, hogy nevén szólítja a fiúcskát, amit nem értek, a kis kétnyelvűt sem érdekli, egyre az autók felé mutogat, *mert nagyon szereti őket*, jön a magyarázat. Hja, már nem járunk lovon, mondom értetlenséget okozva, pedig csak az előző beszélgetés jár a fejemben, amikor francia szakos barátom bejelentette, ő már 10 éve nem megy Párizsba, azok még ma is barbárnak tartanak minket. És ha dönteniük lehetett felőlünk – ennek szellemében tették... Versailles most felújított álompalotájában. Az alig egyéves csöppség szilárd elveket követ, mert minden kérdés ellenére sem integet nekem, csak az autókra mutogat. Alig mennek el, évek óta köszönős ismeretlen ismerősöm érkezik a padhoz, teper haza, de megáll, egy tenyérszerű ruhácskában feszülő ifjú gyönyörűség gázol a járdán, hangos abrakadabra szöveggel a mobiljára, látványnak végképpen nem utolsó. Köszönős szomszédokkal horgászatról szoktunk pár szót váltani, most nem, mert még az engedély kiváltására sem volt ideje, aztán meg jött a járvány. Nemzetünk polgárait illetően különösebb magyarázat nélkül megjegyzi, amikor úgy-ahogy lehetett már vásárolni az áruházakban – *ezek bárszékért álltak sorba*. Gondozó nénim szerencsére jött értem – elhagyom figyelőpontom.

– „Ember, ki születéltél, vigyázz, szemet a végre vessél, és ne bízd el magad!” Ily bölcselmet küld majd nyáron a Dóm téren nekünk, nézőinek a ki tudja, hányadára színpadra kerülő vagy ezeréves középkori misztériumjáték. Történt pedig, hogy az Úr szólítja hatalmas hírvivőjét, a Halált, jusson el Akárkihez, hogy nagy nagy útra keljen, mit nincsen

mód elkerülni, s készüljön világos számadásra. A Halál rögvést meglátva szólítja Akárkit, hogy tovább nem késlekedve induljon számot adni az Istennek. Akárki halasztást kérne, mert az iszonyat összezavarja elméjét. De nincs mód halasztásra, az úttal nem késlekedhet Akárki, mit kölcsönkapott, bár ő hitte, örökbe – életét, kincseit majd más kapja utána... Annyi lehetőség marad csupán, ha találna valakit, barátot, testvért, s elkísérné oda, honnan nincsen visszaút – kereshet ilyet... Akárki hát keresni kezdi kísérőjét, de e váratlan rátört fordulattal megtapasztalja – minden oly ingatag... A Halált nem várta, élete számadására nem készült, élt, mint egy boldog egér abból, mit fölhalmozott üregében – mi dolga neki a külvilágra... Figyelmezz a végre? Ugyan ki tesz ilyet, ha lehet boldog, színes virágokra is? Akárki bármelyikünk lehet, mi több az is. Manapság a világ, pusztá életünk szinte folytonos veszélyben zajlik, legfőbb parancs megmaradni – szorongva várni a halált – csak másokért, kiket itt hagyunk... Uram, hajdani eleink még könnyebben élhettek teljes életet – nekünk a szorongás létformánk. Irgalmas légy velünk!

– kevesebb mint egy évszázad alatt háromszor vonultak be: 1849 nyarán, 1945 őszén és 1956-ban. Sohasem mentek ki végleg – kivonultak, bevonultak. Újabban hallok olyat, hogy a magyar pártvezetés, Kádárék a '80-as években számoltak kivonulásukra. Ilyen beszélgetést szervezni – valós életveszély lett volna. Németh Miklós leírja, Kádár péntek délutánonként leült kávézni velük. Őt fölbíztatták, kérdezze meg az Öreget, mit csinált '56-ban. Amikor a kérdés elhangzott, fölállt az asztaltól, és elment. Gorbacsov állítólag fölvetette, csökkenteni kellene az ideiglenesen itt állomásozó öröklakás-tulajdonosok számát. Az Öreg hátrított. Az egyik alföldi tsz-be sokat jártunk az utolsó szoci évtizedben. Ott állomásoztak is, a tsz-vezetéssel jó viszonyban voltak. Egyszer el akartak nekik adni egy tankmotort 25 liter pálinkáért. A magyarok megijedtek az ajánlattól. Viszont felfogadták a katonákat napszámba, ötförintos órabéréért. A sorállományban atomfizikus és kőműves egyaránt szolgált, egyformán szedték a meggyet. Amikor kimentek, abban a faluban sokan sírtak. Amikor bejöttek '45-ben, akkor is. Nagyon durván bántak egymással a katonáik. Ez mindvégig jellemző volt. A

tiszai árvíz idején, 1970-ben a szovjet kiskatona klottgatyában búvárkodott, a magyarok beöltözve. Nem bíztak a magyar katonákban, számukra ismeretlen hazafiságuk miatt. Országosan jellemző volt, hogy minden magyar laktanyát két szovjet laktanya vett körül, dupla legénységgel. Elterjedt volt körükben a gránátos halfogás, halastóban is. A Rajk-pörben a vádlottak föllélegeztek, amikor szovjet kihallgatóik megérkeztek. Később, kivégzésük előtt visszahívták őket. Olyan átfogó dokumentumkönyvet, amely bemutatná itt-tartózkodásukat, fegyverzetüket, eltartásuk költségét – talán nem is lehet még írni... A szomszédok voltak és maradtak. Karig Sára 7 év Gulag után, '58-ban csomagot vitt Illyéstől Paszternaknak Moszkvába.

– „Meglátod, rendbe jönnek majd a dolgaink, / Lesznek még szép napjaink...” Hallgatom a dalt – ó, Istenem, hány közeli, távoli ismerősnek kelene eldúdolni...

– ne hagyj magad után töredéket! – de a teljességet nem érhetem el, Uram! Az egyensúly uralma, és ezt nekem egy mesefilmből kell megtudnom! Azt hittem, érteni vélek valami keveset törvényeiből! Már odáig jutottam, fohászok, ne adj jót, ha rögvést mögötte, vele együtt következik a rossz! És a rosszat nem így mered! Már kértelek, ne adjál jót, ha ott az ellentéte. De nem ellentét – összetartozók. S mi változik most, hogy tudod? Félsz még inkább? Esendők lennénk, Uram – mindahányan. Szakadék peremén járunk, bizonytalan.

– „Még zeng a dal, még itt a nyár, de langyos már a napsugár” – micsoda öreg szöveg, ma már nem így játsszák, Tata! Még Csákányi László hangját is hallom, amint megértő módon énekelt... Amikor hallottam, nem volt rám igaz, mára már másfelé jutottam. Ha adni tudnék valami útravalót, fogódzót, útmutatást – merre menj, útra kelő, ám ilyenre ma kivált nincs kereslet. A kétéves kislány, fiú is, nem fél az okostelefont kézbe fogni, sőt vidáman babrálja – engem a képernyőn váratlan fölbukkanó új jel is zavarba hoz... Szakadékok, családon belüli nemzedékek, gazdagok és szegények, a gyűjteni és szétszórni vágyók, meg az ég tudja még, ki mindenkik között – mert ilyenek lettünk mára. Szabadok az utcán, otthon. A dologdában számozott rabok. Mit tudnál nekik átadni? Jézus mindent megtett,

csodák öveztek lépteit – mára mégis sötét tudatlanság, fölfoghatatlan gyűlölet uralja – legalább látszatra – a büszke Nyugatot. Az a kis jámbor gügyögés, amely hajdani slágereinkben bujkált – gyerekszáj ezekhez. Amit mondhatnál, elmondták előtted sokan. Ha újólág tennéd, hitre biztatnád őket. Nem, mert a vallás üdvözít, de megsejthetnek valami a teremtett világ csodájából, így az Alkotóról. Mert az ember nem egy eleven csavar – igenis megsejthet valamit a végtelenből. Láthatod is, aminek része lettél. De egyszerre vagy rész, és Ő segíthet törekedni a közép felé. Meghalsz, mire odajutnál, de legalább vélekszel a Szeretetről... szíveddel hallgasd...

– *Krisztus nem a szenvedéstől váltotta meg a világot – értelmet adott a szenvedésnek* – idézi egy pap szavait a barátom. Jár a fejemben kijelentése. *De mi értelme lehet a szenvedésnek?* Ha boldog vagy, ti ketten, vagy a család, ti boldogok vagytok – számotokra bezárul a világ. Kirekesztitek, nincs rá szükségetek, elegek vagytok egymásnak. Ha szenvedés gyötör, fájdalmad kikényszerít a többiek közé. A szenvedés gyakran lealacsonyít, megaláz – esendőséged nyilvánossá lesz. De a nagy hatalmú ember is szenvedhet! Tolsztoj azt írta, *mindenki ugyanattól boldog – de mindenki mástól boldogtalan*. Szeressenek, elismerés, dicsőség, tárgyak... Ha neked lenne annyi pénz – a fejed sem fájna! Más asszonyát szeretni – alig viselhető gyötrellem is... az imádott nő birtoklásáért férjét helyből gyűlölni, kérded, még jó, ha időben képes vagy leállítani magad. *A szenvedés tisztítja a lelket*, tartja a mondás. Talán letöri önhihtséged – már ha önhiht vagy! Szenvedésed megmutatja – eddig észre sem vetted, milyen jó dolgod van. Csak úgy elmentél a boltba, fölkelte az ülőkéről, szorongás nélkül néztél előre, akár évekkkel is... Mostanság óvatosabb vagy. Persze ha erősebb nálad szenvedésed – magába nyel, mint fekete örvény a csillagot. Nincs menekvés. De amíg megállod, ne panaszkodj, mert csupa olyannal találkozol, akinek erre több oka lenne. Viseld, mit rád mért a sors – fohászokj megváltásért...

– egy rövid fejezet a Héber mítoszok közül *A szerelmi aktus* címmel. Ádám és Éva röviddel a Paradicsomból történt kiűzetésük után egy folyóparton pihennek, és bánkódnak halhatatlanságuk elvesztésén, valamint az emberi faj pusztulásán.

Érdekes, Lót lányai is ezen bánkódnak, miután elmenekültek Szodomából, s nem látnak senki emberfiát – kivész az ember, ezért leitatják idős apjukat, s közöszülnek vele az emberi nem megmentéséért. Ádám és Éva külleméről szó nem esik, középkori ábrázolásukon kis jelentéktelen alakok, kivéve Éva hatalmas hajsátorát... A kiűzött emberpárt meglátja a sátán, és kíséretét gyönyörű nőkre, férfiakra váltta, melléjük telepszik, megtanítandó az első párt az utódnemzésre. Ádám megdöbben, milyen gyönyörű nőket terem a Föld, Éva meg sem szólal, amikor a démonok ott mindjárt a parton szeretkezni kezdenek. Ádám talán összevetette a megjelenteket Éva küllemével? Mondhatni udvariasan, az érkezetteket csodálja, nem is sejtve – nem valós emberek, káprázatok csupán. A csoportos szex látványának hatására a bűn tüze égni kezd ereiben, de megtartóztatja magát, hogy ilyen szégyenletes dolgot műveljen nyilvánosan, fényes nappal. Istenhez fordul útmutatásért. A mai európai ember szabadsága érdekében megtagadta Istent, aligha fordulna hozzá. Nyomasztó kérdés: Ha az első emberpárral így cselekedhetett a Gonosz, mit tehet ma a tudatlan, önimádó emberrel?

– ilyesféle veled is megeshetett. Legföljebb nem mondod el, netán *elsüllyedt a napok viharában*, mint az a régi Illés-nóta mondta. Szóval mi potom 60 évvel ezelőtt kerültünk a bölcsészkarra. Nem tudtunk róla semmit, de az Ady téri épület olyan gyönyörű volt, s sokunknak az is maradt – kárpótolta némely tanerő tudását. Egy okítónk két féléves Ady-stúdiuma márciusra elfogyott, addigra mindent elmondott, amit tudott. Legfőbb közös jellemzőnk volt az egyetemes szegénység. Ma az olyanok nem jutnak el az érettségiig sem, pláne tovább. Szégyelltük vagy sem, de ilyenek voltunk valahányan. Addig az iskolai gyakorlat szerint lányok-fiúk közös osztálya ismeretlen volt számunkra, így azt sem igen tudtuk, hogy viselkedjünk egymással. Én mindjárt az év elején belezúgtam egy lányba, akit valami vezetőnké tettek, úgy is viselkedett. Jámborok voltunk, igazodtunk. Csak kitalálni lehetett volna érzeményem, mert hallgattam, bámultam, mint birka... Nyáron, fölfoghatatlan bátorsággal, elutaztam hozzá, persze azt állítva, egy barátomhoz utazok tovább. Testvéreivel jött elém. Aztán hamar férjhez ment valami egyetemi főnökhöz.

Éreztem valamit sokáig – de zavart, elmúlt. Sok év után láttam rajta meglepő érdeklődést – irántam. Soha nem beszéltünk erről. Az évfolyam talán legszebb lánya felé is nyomultam, mozijegyet küldtem, nem jött el, majd végzés előtt férjhez ment haza. Sok év után levelet írt, neki akkor babáznia kellett, nem más. Megfogta a kezem. Engem védett az angyal tőlük, sorsomon örködött... Rájuk vigyázott az ég? Sosem tudom meg.

– a jelenség értelmezése besorolható elménk játéka sorába. Az idő Kant által eldönthetetlennek vélt természetére mutat – amit a Mátrix c. film is jelzett... Mennyiben létező a világ, melyben élünk, s melyet valósnak vélünk? Platón kérdése máig kísért – miért nem múlik el?

– ahogy élünk – azt kéne megérteni, ebből azt, vajon ugyanúgy, mint régen, vagy már nagyon másként? Gazsi hatvan körüli kamionos egy német cégnél. Ott a tulaj jó harmincas nőszemély, s valahogy összekavarodtak. Gazsi a mennyekben járt, amíg német barátnőjének a családja megijedt, ez több kettőnél – szakítást követeltek. A magyar pilótát szélütés érte. Már lábadozik, de még messzi a régi szép új élet. Nem tudja Helgát elengedni, ez a baj, mondja a mamája. De hogy lehet elengedni szerelmed, akit végre megtaláltál? És már nem vagy fiatal, tudod mit ér a boldogság! Ülök a padon, várom a gyógytornászt, fúj a szél, de kellemes idő van, és éppen szép lányok mennek a járdán, többnyire egyedül, csak mobiljuk köti őket a világhoz. Egy fekete ember szólít meg, rendkívül udvariasan: Nem tudok a közelben albérletet? Egy megviselt nő is vele van, feketében, közönyösen vár sorára. Annyi mindent tanultam, de albérletet... Arrébb egy fiatal nő ül a pad támláján, és ordít a

teflonba egy stricinek. Ő nevezi így beszélgetőtársát, majd visít a rémülettől, mert az le akarja tenni. Közben angyali babakocsilakókat tologat egy kissé megviselt mamájuk – életük még ígéretes. Ma egy fiatal fizikus segít a padhoz, lézerral foglalkozik, és érdeklő a filozófia. Könyvrendelése számítógép rögzíti, és futár hozza majd a raktárból. Lám megint... ő sem tudta (Jónás), és ki választja széjjel, mit rakott jobb s mit rakott bal kezével?

– a halott fogva tartja az élő, az meg kapaszkodik belé. Régi történet. De hiszen lelkedből vitt magával, emlékeket hagyott rád, éleetek közös történeteit. És amiket mesélt neked! Elmondott szóval, arcával, féltő öleléseivel mindent magáról – neked. Láttad álmában, nézhetted azokban a percekben, mint halad egyre magasabbra – csúcsra ér, és fohászkodik hozzád... Ezt árulnád el... itt hagyta magát, de elvitte mindazt, amit már sosem mond el neked. Vége. A mamát álmában meglátogatta második férje, abban a pulóverben, amelyet szeretett, és megpusztilta. Utóbb eljött hozzá az első, és ordítva fenyegette, amiért újra férjhez ment. Nem igaz, ugye, nincs ilyen! Neked nincs, aki átélte – hiába kineveted. Most ott és itt. Egykor éveken, évtizedeken csak itt. Mentetek az utcán, mindig szorosán melletted, mellette. Így, ha külön is. Jó volt. Mit jó – életed, veled az övé. Olyan, hogy nem láttad egy hétig – miért lett volna? Ott voltál az inge alatt, ő meg neked. De ha nem volt is – így volt! Valakivel így voltál. Ha álmodtad is – ez volt az életed! A többi? Várakozás, tudtad, hogy jön, vártad. Most emlékezhetnél, de nem szívesen teszed. Sírházhoz menni is minek, tán sosem volt ott... Amíg kell, viseled hiányát.

Kaptam egy felhőt